

ACVU-HBS

Archeologisch Centrum Vrije Universiteit

Verslag van het archeologisch bureau- en
booronderzoek aan de Brimweg te Someren-
Eind, gemeente Someren sectie T percelen 61
en 334.

MICHEL LASCARIS

Zuidnederlandse Archeologische Notities

91

Verslag van het archeologisch bureau- en
booronderzoek aan de Brimweg te Someren-
Eind, gemeente Someren sectie T percelen 61
en 334.

MICHEL LASCARIS

Zuidnederlandse Archeologische Notities

91

De serie *Zuidnederlandse Archeologische Notities* is een uitgave van de Hendrik Brunsting Stichting van het Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit te Amsterdam

Colofon

ISBN: 978-90-8614-016-9
Opdrachtgever: Glastuinbouw Someren BV
Project: IVO bureau- en booronderzoek Brimweg, Someren-Eind
Plaats documentatie: Vrije Universiteit Amsterdam
Objectcode: SOM-BW-07
CIS-code: 20606
Coördinaten: 178.530 /374.350

Status: definitief
Auteur: Drs. M.A. Lascaris
Omslagontwerp: Bert Brouwenstijn (ACVU)

©ACVU-HBS Amsterdam, januari 2007

Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit – Hendrik Brunsting Stichting, Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
2	METHODE VAN ONDERZOEK	4
3	RESULTATEN	4
	3.1 Bureauonderzoek	4
	3.1.1 algemeen	4
	3.1.2 grondgebruik, bodem en grondwaterstand	5
	3.1.3 bekende vindplaatsen	5
	3.2 Booronderzoek	5
	3.2.1 algemeen	5
	3.2.2 resultaten van het booronderzoek	6
4	CONCLUSIE EN AANBEVELING	6
5	LITERATUUR	7

Bijlagen

1. Onderzoekslocatie op de topografische kaart schaal 1:50.000
2. Locatie van de onderzochte percelen en de boringen
3. Boorstaten

I INLEIDING

Op twee percelen aan de Brimweg te Someren-Eind (bijlage 1) is in januari 2007 een gecombineerd archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd. Aanleiding voor het onderzoek is de op het perceel geplande woningbouw en de verwachting dat daarbij behoudenswaardige archeologische resten verloren zouden kunnen gaan.

Het onderzoek is verricht door de Hendrik Brunsting Stichting van het Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit (ACVU-HBS).¹ Opdrachtgever was de Glastuinbouw Someren B.V. Doel van het onderzoek is het vaststellen van de trefkans op behoudenswaardige archeologische resten zodat aanbevelingen kunnen worden gedaan voor eventueel verder archeologisch onderzoek.

2 METHODE VAN ONDERZOEK

Het bureauonderzoek bestond uit:

- het raadplegen van de resultaten van eerder onderzoek dat de ACVU-HBS in de directe omgeving van het plangebied uitvoerde.²
- het raadplegen van diverse kaarten waaronder de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW), topografische kaarten, de geomorfologische kaart en de bodemkaart;
- het raadplegen van ARCHIS, het Centraal Archeologisch Archief en het Centraal Monumenten Archief;
- een terreinbezoek waarbij onder meer het actuele bodemgebruik werd geïnventariseerd. Dit werd gecombineerd met het inventariserend booronderzoek. Daarbij is gebruik gemaakt van een Edelmanhandboor met een diameter van 15 cm. De beschrijving van het bodemprofiel vond plaats conform de Standaard Archeologische Boorbeschrijving (ASB 2005) en de Bakker en Schelling 1989.

3 RESULTATEN

3.1 BUREAUONDERZOEK

3.1.1 ALGEMEEN

Het terrein ligt op de vlakte ten zuiden van de zwak golvende dekzandrug van Someren. Tot aan het einde van de 19de eeuw lagen hier heidevelden met plaatselijk moerassen. De naam Someren-Heide refereert nog aan die situatie. De heide werd voornamelijk gebruikt als weidegrond. Voor beakkering was de grond over het algemeen te nat. Vanaf 1850 werden de eerste voorzichtige pogingen gedaan om de bij Someren liggende heidevelden te ontginnen. Aanvankelijk bleef de hoeveelheid ontgonnen heide vrij beperkt. Pas na het uitkomen van een rapport dat was opgesteld door de Nederlandse Heidemaatschappij, in 1907, werd het ontginnen met enige voortvarendheid ter hand genomen en werden grote delen van de heide onder de ploeg genomen.³ Gewoonlijk werd bij dit omploegen van de heide niet dieper gegaan dan 0.4-0.45 m.⁴ Dat het plangebied deel uitmaakt van een jonge heideontginning is ook terug te zien in het wegenpatroon met evenwijdig verlopende rechte straten.

¹ Het onderzoek is uitgevoerd door Michel Lascaris en Karel-Jan. Kerckhaert.

² Schabbink 2004; Lascaris, Hakvoort en Kerckhaert 2005.

³ Coenen 2001, 323-325.

⁴ Thissen 1993, 134-136.

3.1.2 GRONDGEBRUIK, BODEM EN GRONDWATERSTAND

Beide percelen zijn momenteel begroeid met gras. Het ten zuiden van de Brimweg gelegen perceel is in gebruik als paardenweide. Volgens de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ligt het perceel in een zone met veld- en laarpodzolgronden (Hn23) en grondwatertrap V.⁵ Tot de veld- en laarpodzolgronden horen vochtige geheel of vrijwel geheel ontijzerde zandbodems met een donkere minerale top laag die dunner is dan 50 cm en een B-horizont die gekenmerkt wordt door de inspoeling van humus.⁶

3.1.3 BEKENDE VINDPLAATSEN EN EERDER ONDERZOEK

Van de percelen zelf zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. De gemeente Someren kent echter een rijke historie. In de gemeente zijn meer dan 190 vindplaatsen geregistreerd met vondsten uit verschillende perioden.⁷ De meeste van deze vindplaatsen liggen op de relatief hoog gelegen dekzandrug waarop ook Someren en Someren-Eind liggen. Deze hogere delen van het landschap zijn vanaf de Late Bronstijd/Vroege IJzertijd intensief bewoond. De heidegebieden ten zuiden van Someren hebben vooral bewoning gekend in de Midden en Late Steentijd, Bronstijd en IJzertijd. In de loop van de IJzertijd lijkt de bewoning er geleidelijk te verdwijnen.

Uit de directe omgeving van het plangebied is volgens het archeologisch informatiesysteem (ARCHIS II) een tweetal vondstmeldingen bekend. Zo zou direct ten oosten van het plangebied een bronzen hielbijl uit de midden- tot late Bronstijd (1800 – 800 voor Chr.) en een stenen bijl uit de periode Neolithicum-midden Bronstijd (4900 – 1100 voor Chr.) gevonden zijn (ARCHIS-nr. 30586). Het betreft echter een oudere waarneming. Om administratieve redenen is de coördinaat later toegevoegd. Het is dan ook niet bekend waar de artefacten precies gevonden zijn. Verder zou in Someren-Eind een fors aantal vuursteenartefacten geborgen zijn (ARCHIS-nr. 14220). Volgens de vinder zijn deze echter afkomstig van een enkele kilometers westelijker gelegen vindplaats.⁸ De bronzen hielbijl en stenen bijl zouden in theorie afkomstig kunnen zijn uit het plangebied of de directe omgeving.

In november 2006 vond op het aangrenzende perceel (Bijlage 2) een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen plaats.⁹ Op basis van de resultaten van het onderzoek adviseerde de uitvoerder om het terrein vrij te geven.

3.2 BOORONDERZOEK

3.2.1 ALGEMEEN

Op de percelen is 34 maal geboord met een edelmanhandboor diameter 15 cm. Om een statistisch optimale dekking te waarborgen, is geboord in een verspringend grid (bijlage 2). De opgeboorde grond is droog gezeefd over een zeef met maaswijdte van 4 mm. Doel van het booronderzoek was het opboren van indicatoren voor onder de oppervlakte verborgen archeologische resten en het controleren van de opbouw van de bodem.

⁵ Grondwatertrap V: GHG < 40 cm-mv, GLG > 120 cm-mv.

⁶ De Bakker/Schelling 1989.

⁷ Schabbink 2004, 6.

⁸ Schabbink 2004, 7.

⁹ Uitgevoerd door RAAP Archeologisch Adviesbureau. ARCHIS-onderzoeksnummer 15588.

3.2.2 RESULTATEN VAN HET BOORONDERZOEK

Op het terrein zijn geen indicatoren aangetroffen voor onder het maaiveld verborgen archeologische resten. Wel werd dankzij de boorprofielen een indruk verkregen van de lokale bodemopbouw (bijlagen 2 en 3). De boorprofielen bevestigen dat het terrein vroeger relatief nat is geweest. Vrijwel overal ligt de bouwvoor direct op door hoge grondwaterstanden ontijzerd lichtgrijs zand. Verder werden enkele kleine niet meer aan de oppervlakte herkenbare laagten waargenomen. Deze zijn herkenbaar aan de bruine laag met humusinspoeling. Het niveau waarin zich in theorie behoudenswaardige archeologische resten kunnen bevinden, is nog aanwezig.

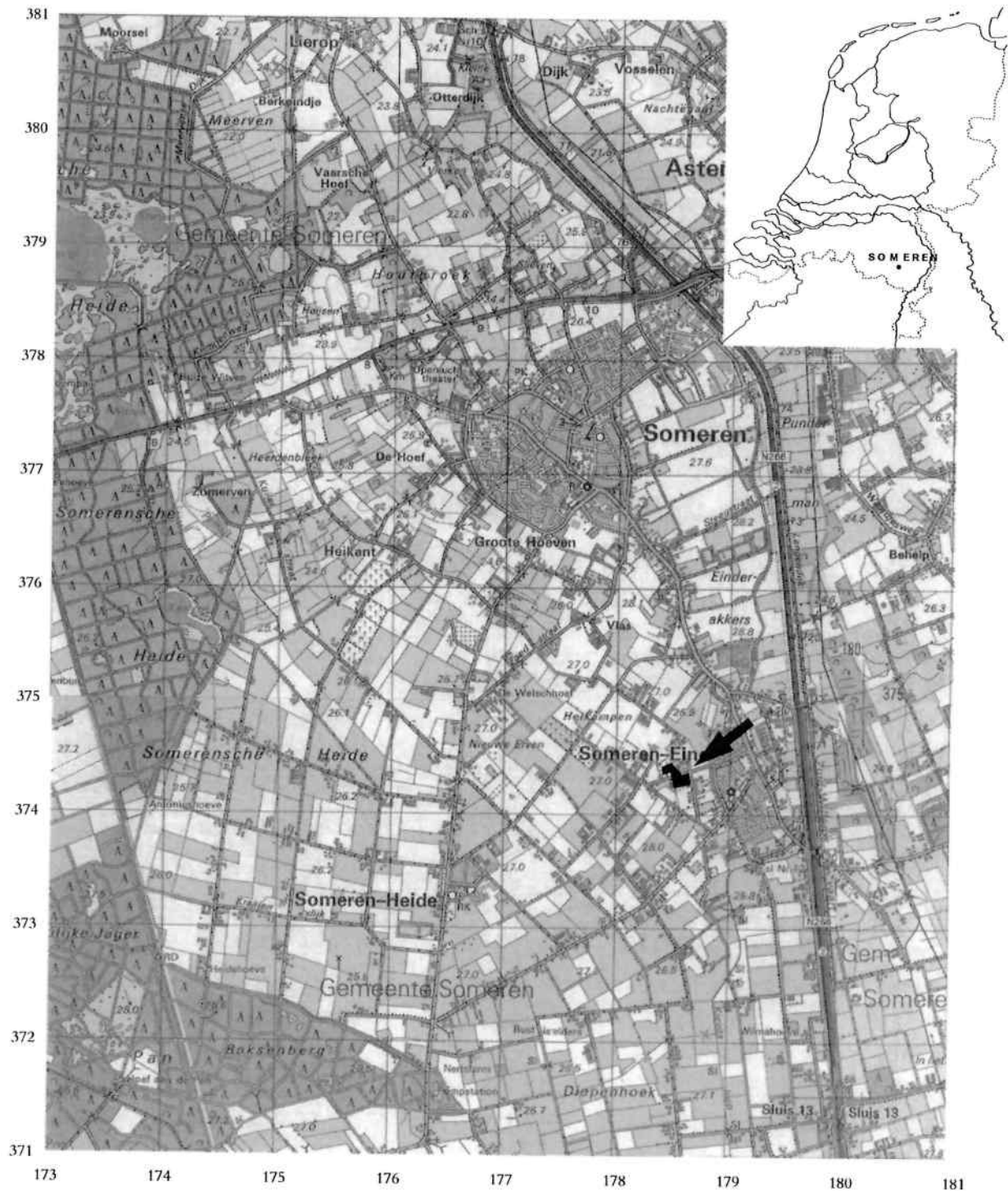
4 CONCLUSIE EN AANBEVELING

Het plangebied ligt op de relatief natte voormalige heidevelden ten westen van Someren-Eind. De plaatselijk aangetroffen resten van oude bodemvorming (humusinspoeling) maken duidelijk dat het niveau waarop behoudenswaardige oudere archeologische resten zouden kunnen dagzomen niet of nauwelijks verstoord is. Ondanks dat gebruik werd gemaakt van een relatief dicht boorgrid zijn echter geen indicatoren aangetroffen die de aanwezigheid van archeologische resten bevestigen. Wij achten het dan ook niet zinvol om op beide percelen verder archeologisch onderzoek uit te voeren en adviseren om het terrein voor de nieuwbouw vrij te geven.

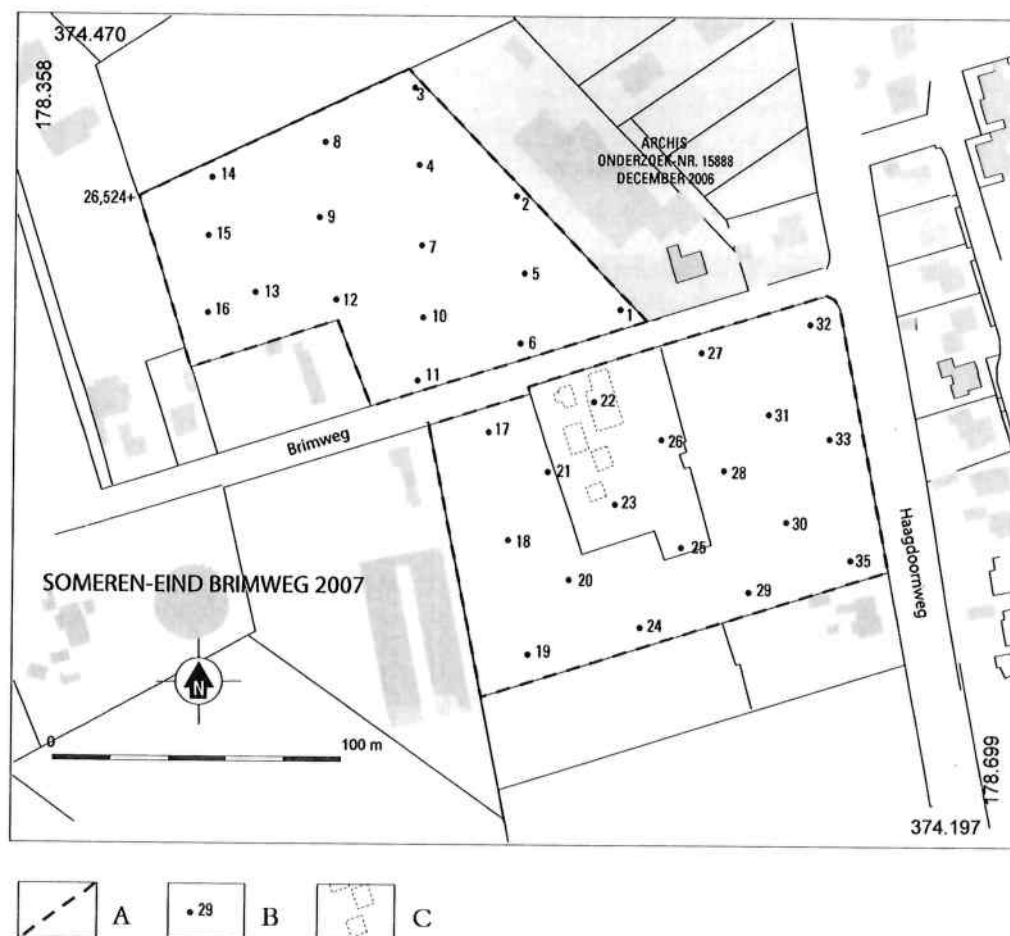
5 LITERATUUR

- Bakker, H. de, en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, tweede gewijzigde druk, Wageningen.
- Coenen, J., 2001: *Hertog Jan en de Zummerse mens. Een overzicht van de geschiedenis van Someren en Lierop*, Someren.
- Lascaris, M.A., S. Hakvoort, K-J. Kerkhaert 2005: *Verslag inventariserend archeologisch onderzoek in de vorm van een bureau- en booronderzoek op de geplande glastuinbouwlocatie Vlasakkers, gemeente Someren*, (Zuidnederlandse Archeologische Notities 22), Amsterdam.
- Schabbink, M., 2004: *Verslag bureauonderzoek archeologische waarden van drie plangebieden te Someren*, (Zuidnederlandse Archeologische Notities 6), Amsterdam.
- Thissen, P.H.M., 1993: *Heideontginning en modernisering. In het bijzonder in drie Brabantse peelmunicipaliteiten 1850-1940*, Utrecht.

BIJLAGE 1. De ligging van Someren in Nederland en van het plangebied. Schaal 1:50 000

BIJLAGE 2 Boringen Someren Brimweg

A. grens onderzoeksgebied; B. boring met nummer; C. gesloopt voor aanvang van het onderzoek

ACVU-HBS Archeologische Projecten, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, www.acvu-hbs.nl

Project:	Someren-Brimweg	Locatiebepaling:	LD10
CIS:	20606	Bepaling maaiveldhoogte:	MSOV
Beschrijver:	Michel Lascaris	Opdrachtgever:	Glastuinbouw Someren BV
Datum:	16-01-2007		RD2000 ETRS89 NAP

NEN 5104:

Grondsoort: Z (zand); S (silt); L (leem); K (klei); G (grind); s1 (kleine letter = bijmengsel; 1 t/m 4 het gehalte; bijvoorbeeld s1 = zwak siltig, s4 = uiterst siltig).

Bijmengsel h (humeus; 1 = zwak, 2 = matig, 3 = sterk en 4 = uiterst).

ASB 2005:

Ondergrens: scherp < 0.3 cm (BSE); geleidelijk >0.3- < 3 cm (BGE); >3 - < 10 cm diffuus (BDE)

Nieuwvormingen: FEC (Fe-concreties); FFC (fosfaatconcr.); FOV (fosfaatvlekken); MNC (Mn-concr.); ROV (roestvlekken); ZAV (zandverkittingen)

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat	m +NAP	onderdiepte laag	kleur intensiteit	2 ^{de} kleur	grondsoort	bijmengsel	zandmediaan	ondergrens	nieuwvormingen	horizont de B & S 1989	Opmerkingen/interpretatie trends (horizontaal/vert.) arch. indicatoren bodemk. interpretatie
1	178569	374375	26,72	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				80	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
2	178531	374414	26,67	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				40	DOBR		Zs2		ZMF	BDE		Abh	
				55	GL	BR	Zs2		ZMF	BDE		BC	
				80	LIGL	GR	Zs2		ZMF			C	GW -65 cm
3	178495	374452	26,75	34	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	GW -48 cm
4	178497	374425	26,72	33	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	GW -50
5	178534	374387	26,15	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		1Ap	
				38	BR		Zs2	h2	ZMF	BGE		2Bh	
				65	LIBR	GL	Zs2		ZMF	BDE		2BC	
				70	LIGL		Zs2		ZMF			2C	
6	178533	374363		36	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	BR	Zs2		ZMF			Cg	
7	178498	374397		60	DOBR	GL	Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	gebrokt door recent grondverzet
				85	LIGR	GL	Zs2		ZMF			C	

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat	m +NAP	onderdiepte laag	kleur intensiteit	2 ^{de} kleur	grondsoort	bijmengsel	zandmediaan	ondergrens	nieuwvormingen	horizont de B & S 1989	Opmerkingen/interpretatie trends (horizontaal/vert.) arch. indicatoren bodemk. interpretatie
8	178464	374433	26,55	35	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				65	LIGR		Zs2		ZMF			C	
9	178462	374406	26,59	25	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	BR	Zs2		ZMF			BC	
10	178499	374372	26,70	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				60	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
11	178497	374349		40	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	recent opgevuld/vergraven
				50	ZW	BR	Zs2	h4	ZMF	BSE			moerige laag onderin de vulling van een greppel
				80	BR				ZMF			Bs	roest achtergelaten door uitredend grondwater
12	178468	374378	26,70	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				60	LIGR	GL	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
13	178440	374380	26,77	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF			Ap1	
				87	DOBR	GL	Zs2	h2	ZMF			Ap2	gebrokt door modern grondverzet
14	178424	374420	26,63	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				66	GL	BR	Zs2		ZMF			BC	
15	178423	374400	26,55	65	DOBR	GL	Zs2	h2	ZMF			Ap	gebrokt door modern grondverzet
							Zs2		ZMF				
16	178423	374373		40	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				68	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
17	178522	374331	26,72	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		1Ap	
				50	BR		Zs2	h2	ZMF	BDE		2Bh	
				69	LIBR	GL	Zs2		ZMF			2BC	
18	178530	374294	26,69	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		1Ap	
				50	BR		Zs2	h2	ZMF	BDE		2Bh	
				70	LIBR	GL	Zs2		ZMF			2BC	
19	178537	374253	26,57	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				60	LIBR	GL	Zs2		ZMF			BC	
20	178551	374280	26,65	28	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat	m +NAP	onderdiepte laag	kleur intensiteit	2 ^{de} kleur	grondsoort	bijmengsel	zandmediaan	ondergrens	nieuwvormingen	horizont de B & S 1989	Opmerkingen/interpretatie trends (horizontaal/vert.) arch. indicatoren bodemk. interpretatie
				32	DOBR	LIG R	Zs2		ZMF	BGE		Ap/E	uitgespoelde brokjes aan de onderzijde van de bouwvoor
				48	BR		Zs2	h2	ZMF	BDE		Bh	
				70	LIBR	GL	Zs2		ZMF			BC	
21	178543	374318	26,73	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				50	BR		Zs2	h2	ZMF	BDE		Bh	
				82	LIBR	GL	Zs2		ZMF	BDE		BC	
				89	LIGL	GR	Zs2		ZMF			C	
22	178560	374342	27,11	95	DOBR	GL	Zs2		ZMF				baksteen; gebrokt door modern grondverzet
23	178567	374306	27,10	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
24	178576	374263	27,01	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				75	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
25	178591	374291	27,09	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				35	GR		Zs2		ZMF	BSE		E	
				40	BR		Zs2	h2	ZMF	BDE		Bh	
				68	LIBR	GL	Zs2		ZMF			BC	
26	178584	374329	27,17	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				75	LIGR		Zs2		ZMF		ROV	Cg	
27	178597	374360	26,60	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				45	LIBR	GL	Zs2		ZMF	BDE		BC	
				75	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	
28	178606	374318		32	DOBR		Zs2		ZMF	BSE		Ap	
				42	LIBR	GL	Zs2		ZMF	BDE		BC	
				68	LIGL	GR	Zs2		ZMF			C	
29	178615	374276	27,14	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				68	LIGL	GR	Zs2		ZMF			Cg	
30	178628	374300	26,92	55	DOBR		Zs2	h3	ZMF	BSE		Ap	
				75	LIGL	GR	Zs2		ZMF			Cg	
31	178622	374338	26,47	35	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				68	LIGL	GR	Zs2		ZMF			Cg	

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat	m +NAP	onderdiepte laag	kleur intensiteit	2 ^{de} kleur	grondsoort	bijmengsel	zandmediaan	ondergrens	nieuwvormingen	horizont de B & S 1989	Opmerkingen/interpretatie trends (horizontaal/vert.) arch. indicatoren bodemk. interpretatie
32	178636	374370	26,47	35	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				70	LIGL	GR	Zs2		ZMF			Cg	
33	178643	374330	26,56	32	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	
				46	LIBR	GL	Zs2		ZMF	BDE		BC	
				75	LIGL	GR	Zs2		ZMF			C	
34	178651	374287	27,19	30	DOBR		Zs2	h2	ZMF	BSE		Ap	gebrokt door modern grondverzet
				69	LIGL	GR	Zs2		ZMF		ROV	Cg	

